

OVERDRACHT EN VERANTWOORDING

LANDELIJK PLATFORM ASSOCIATE DEGREE

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

cnv V N O N C W

beroepsonderwijs bedrijfsleven

vcp
vakcentrale voor
professionals

ISO Interstedelijk
Studenten
Overleg

Over dit document

Dit overdrachts- en verantwoordingsdocument blik terug op drie jaar Landelijk Platform Associate degree (LP-Ad). Het licht toe welke kansen en uitdagingen er voor de toekomst van de Associate degree als opleidingsniveau nog liggen, welke resultaten en successen het LP-Ad heeft bereikt en wat de gekozen doelen, structuur en werkwijze waren.

Deze overdracht en verantwoording is namens het Landelijk Platform Associate degree opgesteld ter gelegenheid van het einde van de looptijd van het Landelijk Platform in november 2015.

Inhoudsopgave

1. Aanleiding, uitgangspunten, doelstellingen, structuur en werkwijze LP-Ad	pag. 2
2. Ontwikkelingen en resultaten LP-Ad	pag. 4
3. Aanbevelingen voor de toekomst	pag. 6
4. Conclusie	pag. 7

1. Aanleiding, uitgangspunten, doelstellingen, structuur en werkwijze LP-Ad

Op 7 februari 2011 besloot het kabinet tot het invoeren van de Associate degree (Ad). Daarmee volgde zij het advies 'Differentieren in drievoud' van de Commissie Toekomstbestendig Hoger Onderwijs Stelsel (commissie Veerman). De Ad, die op 1 september 2013 definitief werd geïmplementeerd, gaf mede invulling aan de overheidsdoelstelling voor een meer gedifferentieerd aanbod in het hoger beroepsonderwijs, als benoemd in de Strategische Agenda Hoger Onderwijs, Onderzoek en Wetenschap van juli 2011, 'Kwaliteit in verscheidenheid'.

Uitgangspunten Ad in 2012

Bij de start van de Ad werden de volgende uitgangspunten geformuleerd:

- De Ad is bedoeld voor:
 - mbo-4 studenten die traditioneel minder geneigd zijn door te stromen naar het hbo;
 - werkenden (met een mbo-4 opleiding) die in het kader van hun loopbaan een vervolgopleiding op hbo-niveau willen volgen.
- Bij de positionering van de Ad moet het hbo-niveau en de hbo-omgeving gewaarborgd worden.¹
- Aanvragen voor (nieuwe) bekostigde Ad-programma's worden uitsluitend gehonoreerd als de relevantie voor het werkveld met een macrodoelmatigheidstoets is aangetoond en als wordt voldaan aan de Toets Nieuw Ad-programma (NVAO).²
- Voor zowel bekostigde als niet-bekostigde nieuwe Ad's wordt bij nieuwe aanvragen scherp gekeken naar het bestaande aanbod van bedrijfsopleidingen. Het is immers niet de bedoeling dat een Ad de functie van een bedrijfsopleiding overneemt, waarmee de lasten van een dergelijke opleiding worden verplaatst van de private naar de publieke sector.
- Er is een zelfstandige diploma-vergoeding voor de Ad in de bekostigingssystematiek in het vooruitzicht gesteld.

Landelijk Platform Associate degree

Om de verdere uitrol van de Ad aan te jagen en te begeleiden is door de toenmalige staatssecretaris Halbe Zijlstra besloten een platform van stakeholders³ op te richten. De doelstellingen van dit platform formuleerde Zijlstra in zijn brief aan de Tweede Kamer van 20 december 2011 als volgt:

1. de brede uitrol van de Ad begeleiden;
2. de voortgang monitoren;
3. de Minister en de stakeholders van advies voorzien over specifieke knelpunten.

Voor het behalen van deze doelstellingen en om het debat over de Ad op bestuurlijk-strategisch niveau te stimuleren, was de samenwerking tussen de deelnemende partijen en een duurzaam commitment aan de ontwikkeling van de Ad essentieel. In de aanloop naar de oprichting van het Landelijk Platform heeft de voorzitter met diverse stakeholders gesprekken gevoerd over de structuur en werkwijze voor het realiseren van deze doelstellingen.

¹ Vanaf 1 september 2013 heeft de Ad een zelfstandiger profilering gekregen binnen de bacheloropleiding om beter invulling te kunnen geven aan de arbeidsmarktrelevantie van een Ad. Het automatisch doorstroomrecht van de Ad'er binnen de eigen bacheloropleiding is vervangen door een systeem van toelaatbaarheid.

² Deze is per 1 september 2013 in werking getreden.

³ De leden van het platform zijn: Vereniging Hogescholen, MBO Raad, AOC Raad, NRTO, VNO-NCW/MKB Nederland, VCP, FNV, CNV, ISO, LSVb en JOB

Het Landelijk Platform Associate degree werd in september 2012 opgericht voor de duur van drie jaar. Het LP-Ad bestond uit de voorzitters van de Vereniging Hogescholen, MBO Raad, AOC Raad, NRT0, SBB, VNO-NCW/MKB Nederland, VCP, CNV, FNV en de studentenorganisaties JOB, ISO en LSVb. Het platform werd voorgezeten door een onafhankelijk voorzitter en ondersteund door een secretaris.

Door het LP-Ad is een gezamenlijke agenda opgesteld. Deze agenda zag er als volgt uit:

1. Meer bekendheid geven aan de Ad door de opzet van een communicatiestrategie;
2. Monitoring van de Ad aan de hand van de volgende indicatoren:
 - a. Instroom en totaal aantal ingeschreven studenten, onderscheiden naar:
 - i. bekostigde en niet-bekostigde instellingen;
 - ii. voltijd, deeltijd, dual;
 - iii. mbo, havo, werkenden, instroom vanuit de bachelor;
 - iv. leeftijdscategorie;
 - v. buitenlandse studenten.
 - b. Aantal behaalde Ad diploma's en verblijfsduur afgestudeerden.
 - c. Ad's die gestopt zijn (aantallen, soort, uitstroomredenen).
 - d. Aantallen en soort Ad's per regio.
 - e. Aantallen en soort Ad's per sector.
 - f. Sectoren en beroepsgroepen waar afgestudeerde Ad'ers terechtkomen.
 - g. Arbeidsmarktvraag naar Ad'ers.
3. Arbeidsmarktbehoefte aan Ad'ers in kaart brengen en analyseren.

De samenwerking binnen het LP-Ad was niet altijd even gemakkelijk. Meermaals was sprake van verschillende visies, waardoor veel tijd en energie gestoken moest worden in het verkrijgen en vergroten van draagvlak en samenwerkingsbereidheid. De werkwijze van het LP-Ad is daarom in januari 2014 aangepast. Besloten werd van onderop te werken aan het in kaart brengen en begeleiden van kansrijke Ad-trajecten.

Ambtelijke voorbereidingsgroep

Voor de voorbereiding en opvolging van de bijeenkomsten van het LP-Ad werd een ambtelijke voorbereidingsgroep ingericht, bestaande uit vertegenwoordigers van de bij het LP-Ad aangesloten organisaties, die afstemden met de voorzitters van die organisaties. De groep had enerzijds tot doel om (strategische) onderwerpen te agenderen voor de vergaderingen van het LP-Ad en deze onderwerpen inhoudelijk voor te bereiden en anderzijds had de voorbereidingsgroep de taak om afspraken die in het LP-Ad werden gemaakt te vertalen naar concrete vervolgstappen en acties.

Landelijk Netwerk Associate degree

Naast het LP-Ad en de ambtelijke voorbereidingsgroep werd een landelijk netwerk (LN-Ad) geformeerd. De hoofdtaken van dit LN-Ad waren: het vervullen van een helpdeskfunctie voor bestaande en toekomstige aanbieders van de Ad en het thematisch aanpakken van activiteiten voor de implementatie van de Ad.

2. Ontwikkelingen en resultaten

Sinds de start van de Ad-pilots heeft een aantal belangrijke ontwikkelingen plaatsgevonden:

1. In de verschillende pilotperiodes tussen 2006 en 2010 is een aantal nieuwe Ad's gerealiseerd.
2. In een open samenwerking tussen OCW, NVAO, CDHO en themagroepen vanuit het Landelijk Netwerk Ad is een aantal essentiële producten ontwikkeld, zoals het accreditatiekader, de wet- en regelgeving, de kaders voor de doelmatigheid en een rapport over het Ad-eindniveau.
3. In vrijwel elk advies aan de overheid rond het flexibiliseren van leerwegen, het verbeteren van de aansluitingen binnen de onderwijssectoren, het streven naar meer vormen van 'leven lang leren' en binnen allerlei andere onderzoeksrapporten wordt de Ad expliciet benoemd als een van de instrumenten in het hoger onderwijs. Hieruit blijkt de rol van de Ad in het stelsel van hoger onderwijs en de waardering voor de Ad als aparte graad in het hbo.
4. De overheid heeft de Ad steeds gepositioneerd als een manier om meer en nieuwe doelgroepen de kans te bieden een diploma binnen het hbo te behalen.
5. Een groep (bekostigde) hogescholen heeft het initiatief genomen voor een nieuwe invulling van de Ad, conform het model van de Rotterdam Academy. Naar verwachting zal dit initiatief de verdere uitrol van de Ad stimuleren.
6. In mei 2015 hebben de Europese ministers, verantwoordelijk voor het hoger onderwijs, in Yerevan hebben besloten de Short Cycle Higher Education, waarvan de Ad een voorbeeld is, formeel te adopteren als graad binnen de 'European Higher Education Area'. Dit kan de internationale herkenbaarheid vergroten en internationale samenwerking op dit niveau stimuleren (joint programmes, student exchange, enz.).

Vanuit zijn agenda heeft het Landelijk Platform de volgende resultaten gerealiseerd:

1. Er is een gemeenschappelijke communicatiestrategie tot stand gekomen. Deze heeft o.a. geleid tot de website www.deassociatedegree.nl, publicatie van artikelen over de Ad in diverse vaktijdschriften, en de aanwezigheid bij bijeenkomsten om voorlichting en informatie te geven over de Ad, bijvoorbeeld bijeenkomsten van Studiekeuze123 en het jaarcongres van de Vereniging Hogescholen.
2. Een monitor naar de uitrol van de Ad als nieuw opleidingsniveau is uitgevoerd onder leiding van SEO. De resultaten hiervan zijn op de afsluitende bijeenkomst van het Landelijk Platform Associate degree op 16 november 2015 gepresenteerd.
Positieve aanknopingspunten voor een succesvolle toekomst van de Ad uit de Monitor zijn:
 - Hogescholen zijn positief over de toekomst van de Ad, ondanks dat het aanbod van Ad's de afgelopen jaren niet sterk is gegroeid.⁴
 - De meeste studenten kiezen voor de Ad vanwege de duur (2 jaar) en de mogelijkheid om na de Ad door te studeren voor de bachelor.
 - De helft van de studenten die zich inschrijft voor een Ad behaalt het Ad diploma. Daarbij is het studierendement van werkenden het hoogst.

⁴ Een belangrijke reden dat het aanbod van Ad's beperkt is gegroeid, ligt in het feit dat het na de laatste pilotronde (2012) pas in de tweede helft van 2014 weer mogelijk was om nieuwe Ad-aanvragen in te dienen. De hiervoor benodigde aanpassing van de beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs werd pas op 3 juli 2014 gepubliceerd.

- De uitval onder Ad-studenten is 20-25%. Dat is lager dan de gemiddelde uitval in de bachelor.
 - Van de Ad-gediplomeerden stroomt 40% door naar een verwante bachelor opleiding (bovenop de 15% die tijdens de Ad studie al overstapt naar een bachelor opleiding). Motivatie hiervoor zijn persoonlijke groei en loopbaanperspectief.
 - Werknemers waarderen de Ad omdat deze hen een beter begrip geeft van de organisatie waar zij werken. Functie-inhoud en arbeidsvoorwaarden veranderen beperkt na het behalen van een Ad-diploma. De echte carrière-stap lijkt dus pas plaats te vinden na het (eventueel) behalen van de bachelor.
 - Werkgevers zijn positief over de toekomst van de Ad. De Ad stimuleert bij studenten eigen initiatief, maatwerk en strategisch inzicht.
 - Steun en beleid vanuit het management van een hbo-instelling zijn belangrijke succesfactoren voor de Ad.
 - In de bekendheid en herkenbaarheid van de Ad - tevens belangrijke succesfactoren - dient nog flink te worden geïnvesteerd.
3. VNO-NCW/MKB Nederland heeft een Top 25 Ad-opleidingen doorontwikkeld. Hierin is per branche de behoefte aan nieuwe en bestaande Ad's aangegeven. Dit overzicht was aanleiding voor het opstarten van een aantal kansrijke trajecten, waaronder de Ad Sociaal werk in de zorg door de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland, de Christelijke Hogeschool Windesheim en de Christelijke Hogeschool Ede, die in 2016 van start zal gaan.
4. In 2014 is door het Landelijk Platform met succes een discussie over herpositionering van de Ad aangezwengeld, die uiteindelijk heeft geleid tot de Kamerbrief van 5 juni 2015, waarin de Ad een zelfstandige positie krijgt in het hoger onderwijsstelsel. Hierdoor ontstaat meer ruimte voor de Ad om een eigen identiteit, pedagogisch concept en arbeidsmarktprofiel te ontwikkelen.

3. Aanbevelingen voor de toekomst

Het Landelijk Platform doet de volgende aanbevelingen om de Associate degree in de komende periode verder te versterken en steviger te verankeren in het onderwijsbestel:

1. Gebruik de herpositionering van de Ad als zelfstandige opleiding in het onderwijsgebouw, voorgesteld door minister Bussemaker in de Kamerbrief van 5 juni 2015, om ervoor te zorgen dat:
 - a. instellingen goed geïnformeerd zijn over de veranderende positionering van de Ad en de effecten hiervan voor huidige en nieuwe Ad-aanvragen (o.a. via de website www.deassociatedegree.nl);
 - b. instellingen nieuwe mogelijkheden voor de Ad zo spoedig mogelijk kunnen benutten, eventueel vooruitlopend op nieuwe wet- en regelgeving.
2. Stimuleer het gesprek over het opleidingsaanbod in relatie tot de arbeidsmarktbehoefte (in de regio), en besteed hierbij nadrukkelijk aandacht aan de Ad.
3. Organiseer een vorm van landelijke regie en kennisdeling voor verdere groei van de Ad, waarbij:
 - a. betrokken partijen (onder leiding van OCW) periodiek bij elkaar komen om gezamenlijk eventuele knelpunten te signaleren en op te lossen en waar nodig een extra impuls te geven;
 - b. instellingen in de gelegenheid worden gesteld om onderling kennis te delen;
 - c. de zelfstandiger Ad als instrument voor de flexibilisering van leerwegen niet los wordt gezien van het totale (regionale) opleidingsaanbod, zodat zowel de Ad als de hbo-bachelor toegankelijk blijven voor mbo'ers, havisten en vwo'ers.
4. Ontwikkel landelijke Ad-standaarden, eventueel gekoppeld aan de functieprofielen, waardoor deze meebewegen met de dynamiek in de arbeidsmarkt.
5. Maak onderscheid tussen de deeltijdse, duale en de voltijdse Ad, in die zin dat de vormgeving en inrichting ervan kunnen verschillen. De diverse soorten Ad's bedienen immers verschillende doelgroepen met verschillende behoeften.
6. Stimuleer het erkennen van Elders Verworven Competenties (EVC) voor de Ad, als werkervaring en niet-formele kwalificaties (cursussen, in-company trainingen en andere vormen van scholing). Dit kan de binding van de Ad met het werkveld versterken.
7. Gebruik de Ad als instrument bij de experimenten voor de flexibilisering van het hbo voor volwassen werkenden en in de beleidsontwikkeling ter versterking van de beroepskolom en de aansluiting mbo-hbo.
8. Blijf investeren in het vergroten van de bekendheid van de Ad onder werkgevers, decanen, werknemers en studenten. Onder andere door de website www.deassociatedegree.nl te blijven gebruiken en door in het vo en mbo voorlichting te geven over de Ad. Communiceer daarbij over de Ad als één van de drie keuzes in het hbo (naast de bachelor en de master).
9. Zorg voor goede voorlichting over hoe (mbo- en hbo-) instellingen kunnen samenwerken bij het starten van een nieuwe Ad, bijvoorbeeld door te voorzien in een servicedocument.
10. Stimuleer dat er duidelijkheid ontstaat over posities op de arbeidsmarkt waarvoor een Ad-opleiding relevant, dan wel noodzakelijk is uit het oogpunt van functiebehoud.

4. Conclusie

De Associate degree is bezig zich een positie te verwerven in het (hoger) beroepsonderwijs. Ad-opleidingen voorzien in een duidelijke behoefte bij studenten en afnemend werkveld, maar verdere ontplooiing en het vergroten van de bekendheid van de Ad zullen nog enige tijd vragen. De herpositionering van de Ad, als aangekondigd in de brief van minister Bussemaker aan de Tweede Kamer van 5 juni 2015, en de initiatieven van een groep hogescholen voor een nieuwe invulling van de Ad, geïnspireerd door het model van de Rotterdam Academy, zullen hier zeker aan bijdragen.